

Field : Communication

Type : Review Article

Received: 14.12.2018 - *Accepted*: 27.12.2018

Toplumsal Cinsiyet Ve Medya İlişkisi: Yazılı Basında Kadına Şiddet Ve Kadın Cinayetleri Haberleri Üzerine Bir Analiz

Fatma AVCI, İ. Aysad GÜDEKLİ¹

Akdeniz Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Gazetecilik Bölümü, Antalya, TÜRKİYE

Email: fatmavci110@gmail.com, agudekli@akdeniz.edu.tr

Öz

Toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin sonuçlarından biri olan ataerkil sistem kadına şiddet ve kadın cinayetleri üzerinde etkilidir. Erkek egemen sistem toplumun sosyal, siyasal ve ekonomik alanlarına hâkim olmakta, kadınlar ikincil konuma düşmekte ve eril şiddete maruz kalmaktadır. Yazılı ve görsel medya, kadına yönelik şiddet ve kadın cinayeti olaylarını sıklıkla haberleştirmekte, toplumda kadına şiddeti görünür kılmaktadır. Bu çalışmada 11 Şubat 2015 tarihinde Mersin’de işlenen Özgecan Aslan cinayeti döneminde, Türk yazılı basınında çıkan kadına şiddet haberlerindeki söylem farklılıkları ele alınacaktır. Çalışma farklı yayın politikalarına sahip olan Cumhuriyet, Akit ve Hürriyet gazetelerinin 14 Şubat 2015- 14 Mart 2015 tarihlerindeki ilgili haber metinlerini kapsamış, haber metinleri Van Dijk’ın eleştirel söylem çözümlemesi yöntemiyle analiz edilmiştir. Çalışma bulgularına göre Özgecan Aslan cinayeti ve kadına şiddet haberlerini gazeteler kendi ideolojilerine ve yakın ilişkide olduğu siyasal kanadın söylemlerine göre şekillendirmiştir. Kullandıkları başlıklar, fotoğraflar ve sözcükler incelendiğinde olaylar üç gazetede farklı şekilde yorumlanmıştır. Olayların toplumsal bağlamından koparılıp siyasal bir malzemeye dönüştürüldüğü, haberlerde eril söylemin bulunduğu ve tiraj kaygısı ile sansasyonelleştirildiği sonuçlar arasındadır.

Anahtar Kelimeler: Özgecan Aslan, Toplumsal Cinsiyet, Kadına Şiddet, Medya.

NOT: Bu çalışma, Doç. Dr. Aysad GÜDEKLİ danışmanlığında Fatma Avcı’nın tamamladığı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

The Relationship Between Gender And Media: An Analysis On News Coverage Of Violence Against Women And Femicide

Abstract

As an outcome of the social gender mainstreaming, the paternalistic system has descent effect on violence against women. The male dominated system ruling over the political, financial and social areas of the community creates unequal power relations and consequently women are subordinated and subjected to male violence. The news of violence against women are daily exposed in written and visual media and this type of violence is made visible in the society. In this study, it has been analysed how the Turkish written media depicted the murder of Özgecan Aslan on February 11th 2015 in Mersin; and the expression differences on Özgecan Aslan's murder and concurrent cases of violence against women in the media are discussed. The article includes the news published between February 14th 2015 and March 15th 2015 on the newspapers Cumhuriyet, Akit and Hürriyet, all of which has different publishing policies. The texts have been analysed by using the method of critical discourse analysis by Teun Van Dijk. Due to the findings, the newspapers shaped the news on murder of Özgecan Aslan and violence against women as to their ideologies along with the statements of the political circles which they are in closer relationship. When the titles, photos and words they preferred have been analysed, it is evident that incidents have been interpreted in a different way on all three newspapers. It has been concluded that the incidents have been detached from its social context and used as a means of political material, the news included masculine expressions and were sensationalized for rating

Keywords: Özgecan Aslan, Gender, Violence Against Women, News Expressions, Media, Patriarchy.

Giriş

Dünyada ve Türkiye’de her gün kadınlar eril şiddete maruz kalmakta ve kadın cinayetleri işlenmektedir. Eril şiddetin kadınlar üzerinde bu kadar yoğun yaşanmasında toplumsal cinsiyet kavramı ve rollerinin etkisi tartışılmaz. Çünkü toplumun kültürel normları, inançları insanların yaşam biçimleri üzerinde etkili olduğundan, dünyada hâkim olan ataerkil sistem cinsiyete dayalı şiddeti beraberinde getirmiştir. Ataerkil toplumlar kadınları erkeklerden alt statüde gördüğü için cinsiyete dayalı şiddet aslında kadına yönelik şiddet anlamını taşımaktadır (Population Reports, 1999: 1).

Toplumsal cinsiyet kavramı doğuştan kişinin kazandığı bir nitelik değildir. Kişilere ailesinden, arkadaşlarından, okulundan genel olarak toplum tarafından empoze edilen davranışlar, kurallar, kısaca toplumun yüklediği öğretilerdir. Türkiye’de cinsiyet ayrımına her alanda rastlayacağımız gibi bu ayrımın kadın ve erkekler arasında başladığı ve belirgin olarak hissedildiği yer özellikle ailedir. Ailede başlayan ve toplum içerisinde devam eden düşünce kalıplarına göre, kadın ve erkeklere sözde cinsiyetlerine uygun gördükleri birtakım roller biçilmiştir. Bu rollere kadının, ev işleri ve çocuklarının bakımından sorumlu olması, erkeğin dışarıda para kazanarak evin geçindirmesi, eşinin ve çocukların üzerinde söz hakkının olması gibi örnekler verilebilir. Kadının şefkatli, ağırbaşlı, namuslu, evine, eşine bağlı olması beklenirken; erkeğin güçlü, lider, baskın, risk alan bir yapıda olması kabul gören stereotip özelliklerdendir. Kadınlar kendilerine biçilen bu roller dışına çıktığında, erkek ile fikir ayrılığına düştüğünde veya kıskançlık, töre gibi sebepler yüzünden erkeklerin fiziksel güç avantajını kullanarak kadınlara şiddet uygulaması çok yaygındır. Sebep ne olursa olsun şiddet kesinlikle suçtur. Bu suçun hem hukuki alanda hem de toplumsal alanda kesinlikle ağır yaptırımını olmak zorundadır.

Medya ise toplumda kadına şiddeti ve kadına yönelik şiddet çeşitlerini, biçimlerini en sık gördüğümüz bir mecra olarak karşımıza çıkar. Haber kanallarında, gazete sayfalarında ve internet mecralarında sıklıkla haberleştirilen konulardan biridir. Medyanın kadına şiddet haberlerini paylaşmasının yanı sıra ne şekilde gösterdiği de oldukça önemli bir konudur. Medyanın kadına şiddet ve kadın cinayeti haberlerini topluma nasıl yansıttığını fikir vermesi açısından, haberde kullanılan başlıklar ve fotoğraflar, haber metinlerindeki kelime seçimleri önemlidir. Medyanın asıl işlevi kamuoyunun sesi olmaktır. Fakat günümüz kapitalist ilişkilerinde medya kamuoyu yerine güçlülerin, egemen sınıfın sözcülüğü yapmaktadır (Çoban, 2009: 151). Bu yüzden kar elde etmek isteyen medya kuruluşları, haber verme işlevi yerine tirajlarını arttırmak için haberleri gerçek bağlamından uzaklaştırmaktadır. Yazılı ve görsel medyada kadınların cinsel obje, mağdur veya kurban olarak gösterildiği birçok haber vardır. Üçüncü sayfa haberleri denildiğinde insanların aklına şiddet gören ve öldürülen kadınların hayat hikâyelerinin anlatıldığı gazete sayfaları gelmektedir. Gazeteciler kadın cinayetleri ve şiddet haberlerinde, sorunun toplumsal yönüne dikkat çekmek yerine olayları sansasyonel bir şekilde ya da adli bir vaka olarak vermektedirler. Şiddete uğrayan kadınların fotoğrafları çarpıcı bir şekilde verilerek etik değerler hiçe sayılmaktadır. Medya haber diline ve söylemine dikkat etmemekte, kadına şiddeti sıradanlaştıran, meşrulaştıran ifadelerle yer vererek ataerkil sistemin bir parçası olmaktadır.

Medyanın haberlerini oluştururken dikkate aldığı bir diğer unsur siyasi aktörlerin ideolojileridir. Çünkü medyanın siyasi kimselerle aralarında kuvvetli bir ilişki söz konusudur. Özellikle birçok medya organı iktidarın ideolojisi doğrultusunda haberlerini yaparak hem maddi hem de manevi bir güç elde etmektedir. İktidar medyayı kullanarak topluma ideolojisini ve söylemlerini benimsetmeye çalışmakta, bunun sonucunda medya güç ve ün kazanmaktadır. İktidarın söylemlerini ve ideolojisini olumsuzlayan medya aynı şekilde muhalefetten olan siyasilerin söylemlerini de olumsuzlamaktadır. İktidarın ideolojisini desteklemeyen, farklı ideolojik görüş ve söyleme sahip siyasilerin desteklediği medya kuruluşları da vardır. Haberler bu sefer muhalif, iktidar karşıtı söylemler barındırmaktadır. İktidarın yaptığı yanlış politikalar üzerinden haberler şekillendirilmektedir. Bu durumda yine gazeteci özgür olmaktan çıkmakta, desteklediği siyasi kanat kimse onun sözcüsü haline gelmektedir.

Toplumsal Cinsiyet Kavramı

Demografik bir kategori olan cinsiyet kavramı, biyolojik bağlamda bireyin bedensel açıdan kadın veya erkek olarak farklı olduğunu belirten, nüfus cüzdanlarının cinsiyet bölümüne yazılan ifadedir. Toplumsal cinsiyet kavramında ise kadın veya erkeğe toplum ve kültür tarafından bir takım anlamlar yüklenmekte, toplumun ve kültürün beklentileri ifade edilmektedir. Toplumsal cinsiyet kavramı ayrıca bireyin psikolojik özelliklerini de dikkate almaktadır. Çünkü kişilerin biyolojik yapısı ile psikolojik özelliklerinin iç içe olduğu kabul edilir (Bayhan, 2013: 153). Bireylerin davranışlarına, düşüncelerine etki eden unsurların başında aile ve devlet gelmektedir. Aile içinde alınan eğitim ve öğrenilen davranış modelleri ile toplumsal cinsiyet kalıpları pekişmektedir. Devletler ise ideolojik uygulamaları ile cinsiyet rollerinin inşasında ve denetiminde etkilidir. İran'lı kadınlar için kıyafet uygulamaları, Çin'de yakın bir tarihe kadar ailelerin tek çocuk sahibi olma kuralı gibi örnekler devletlerin toplumsal cinsiyet üzerindeki gücünün göstergesidir (Connell, 2016: 189).

Çocukluğundan beri bireylere kendi cinsiyetine uygun davranış sergilemelerinin yanı sıra, mesleklerini de cinsiyetlerine göre seçmeleri gerektiğini empoze eden ataerkil düşünce yapısına sahip birçok toplum vardır ve çocukluktan itibaren kişilere bu düşünceler aşılanır. Örneğin kız çocuklarının evcilik oynarken, erkeklerin arabalarla oynaması toplumun cinsiyet rollerine göre mantıklıdır. Öğretmenlik mesleğinin kadınlar için daha uygun bir meslek olduğu düşüncesi yanlıştır fakat büyük bir grup tarafından kabul edilmiş yaygın bir görüştür. Böyle toplumlarda ise kadın ve erkek arasında toplumsal cinsiyete dayalı işbölümü yaygındır. Kadının evde ev işleriyle uğraşması "dişil", erkeğin ise çalışma hayatı içerisinde makine kullanması "eril" anlamlar taşımaktadır. Makine kullanmanın ev işleri yapmaktan daha değerli olduğu görüşü ise iş hayatında cinsiyet eşitsizliğinin olduğunu kanıtlar niteliktedir. Aynı işi yapan kadın ve erkeğin aldığı ücretler işyerinde farklılık gösterebilmektedir. Erkekler kadınlar ile aynı işi yapmalarına rağmen daha fazla ücret almaktadır (Sancar, 2013: 175). Kadınların erkeklerle aynı işi yapması fakat eşit ücret alamaması küreselleşmenin sonuçlarından biridir. Küreselleşme ekonomide, kültürde, siyasette olduğu gibi toplumsal cinsiyet üzerinde de etkilidir. Küreselleşen dünyanın hem kadınlar üzerinde hem erkekler

üzerinde etkilerine rastlanılmakta fakat bu etkiler yüzyıllardır geçerli olan cinsiyet kalıplarını değiştirememektedir. Günümüzde kapitalist bir yönetim anlayışı ve bu yönetimin ataerkil bir ideolojisi vardır (Güdekli, 2016: 58). Ataerkil bir ideolojinin var olması kadın ve erkeğin fırsat eşitliği olmamasına hatta bu eşitsizliğin daha da güçlenmesine sebep olmuştur.

Cinsiyet ayrımcılığının oluşmasında ve sürdürülmesinde kalıpyargıların önemi büyüktür. Cinsiyet eşitsizliğinin üzerine yapılan en yaygın kalıpyargı ise kadınları 'namuslu' ve 'namussuz' olarak ayırıp, kadınların sürekli toplumda bir tehdit altında yaşamasına sebep olmasıdır. Bu kalıpyargılar ataerkil bir bakış açısıyla oluşturulur ve medyada, sohbetlerimizde hatta atasözlerimizde bile pekiştirilerek her alanda karşımıza çıkar (Bora, 2012: 186). "Cinsel tabakalaşma" üzerine akademik literatürde kadın ve erkekler arasındaki eşitsizlikler konusunda birden çok ampirik çalışmalar yapılmıştır. Araştırmaların sonuçlarına bakıldığında ise; kadınlar ve erkeklerin ne maddi olanaklarının ne de hayattaki fırsatlarının eşit olmadığı sonucu ortaya çıkmıştır (Connell, 2016: 95). Çünkü ataerkil bir toplumda kadınların ve erkeklerin nasıl davranmaları, nasıl düşünmeleri gerektiği erkek egemen bir düşünceyle çizilmektedir. Bu yüzden erkek, toplumda kendisinden beklenen rolleri yerine getirip kendine yetebilen bir birey olarak yetiştirilirken, kadınlar toplum tarafından bu şekilde yetiştirilmezler. Sonuç olarak kadının özgüveni eksik kalır. Toplumsal düzene göre erkekler yapmak istedikleri mesleği seçmekte özgür olan, kendi ayakları üzerinde duran, ailesini, eşini, çocuklarını koruyan güçlü kişiler olmalıdır. Kadınların hayatı nasıl yaşayacakları genellikle evlenmeden önce baba, abi evlendikten sonra koca tarafından belirlenmektedir. Aslında bu durumda hem erkekler hem de kadınlar bir şekilde özgür olamamaktadır. Çünkü burada ideoloji devreye girerek bu cinsiyet rollerinin yerine getirilmesi gerektiğini kadın ve erkeğe şart koşmaktadır (Çetin Özkan, 2016: 122).

Sadece toplumsal alanda değil siyasal, ekonomik alanda da kadınlara yönelik ayrımcılık yapılmaktadır. Örneğin toplumda kadın ve erkekler birlikte aynı temel hak ve özgürlüklere sahip olmalarına rağmen kadınlar siyaset yaşamının dışında kalmaktadır. Türkiye'de milletvekillerinin kadın-erkek oranlarına bakıldığında arada büyük bir fark olduğu görülmektedir. (Çakır, 1991: 38). Kadının siyasete uzak kalmasının bazı sebepleri; Wintringham'a (2005) göre dört kategoride toplanır. Bunlar, ailevi sorumluluklar, siyasete katılmak için gerekli eğitim ve beceri eksiklikleri, kadınlara yapılan ayrımcılık ve cinsiyet rolü sosyalleşmesidir. Bunların dışında, kadınlar özel hayatlarında birçok işle uğraştıkları için siyasal yaşama zaman ve enerji bulamamaktadır (Güldü ve Kart, 2009: 100). Kadınların siyasete katılım oranlarının erkelere göre daha düşük olmasının bir diğer sebebi siyasal yaşamdaki ataerkil düzendir. Erkekler sayı ve güç olarak politikada egemen durumdadır. Siyasal yaşamın düzeni ve kuralları erkeklerin hayat tarzına göre belirlenmektedir. Bu yüzden kadınlar dışlanmaktadır (Tekeli, 1991: 121) Geçmişten günümüze kadınların siyasetten dışlanmalarının sebebi olarak kadın ve erkekler arasında "doğal" bir farklılığın olduğu varsayımdır. Siyaset kadınlara göre bir çalışma alanı olarak görülmez. Çünkü kadın ailesine, evine, çocuklarına bakmakla

yükümlüdür. Siyaset yıllarca erkeklere ait bir etkinlik olarak görülmüştür (Adak, 2016: 18).

Cinsiyete dayalı iş bölümünün bir diğer sonucu kadınların düşük statüde ve düşük ücretlerle yıllarca sınırlı meslekleri yapması, bu yüzden birçok kadının istihdama katılamamasıdır (Hartmann, 2008: 193). Connell (2016) bu işbölümünün keskin bir şekilde olmadığını ifade etmektedir. Ama bakıldığında çok az sayıda kadın denizci ve az sayıda erkek sekreterin olduğunu söyler. Aile içinde sadece erkeğin çalıştığı, yani erkeğin emeğinden para kazanıldığı durumlarda, ailede cinsiyet eşitsizliği ortaya çıkar. Connell bu durumu erkekliğin ekonomi politikası olarak isimlendirmiştir (Connell, 2016: 162-163).

20. Yüzyılda ekonomik alanda yaşanan patriarkal sistem yüzünden kadınlar aile içinde, kamusal alanda ve işgücü piyasalarında erkekler ile eşit tutulmamıştır. Kadınlar, devletin ekonomi politikaları ve kadınları düşük ücretle çalıştıran işyerleri yüzünden erkeğe bağımlı kılınmış, ekonomik şiddet görmüş ve ev işlerini karşılık almadan yapmışlardır. Zaten kadının kamusal hayata katılmış olması ve maddi kazanç sağlaması ev işlerini yapmayacağı ya da erkekle birlikte yapacağı anlamına gelmez iken çocuk bakımı, (varsa) evdeki yaşlıların bakımı her durumda kadının görevi sayıldığı için kadın çalışma hayatına mecburen girememiştir (Toksöz, 2011: 107).

Kadına Yönelik Şiddet Ve Medyada Sunumu

Şiddet insanlar arasında huzur bozan, yıkıcı bir davranıştır. Michaud, şiddeti “bir kişiye güç ya da baskı uygulayarak isteği dışında bir şey yapmak ya da yaptırmak; duyguların kabaca ifade edilmesine doğal eğilim” ifadeleriyle tanımlamıştır (Michaud, 1991: 7). Günümüzde ise kadınların şiddet görmesi ve bu şiddetin çoğunlukla eril olması toplumdaki cinsiyet eşitsizliğinin en önemli kanıtlarından biridir. Sancar, eril şiddetin tanımını şu şekilde yapmıştır : “Eril şiddet, yaş, sınıf, cinsiyet ve etnisiteye dayalı hiyerarşilerle yapılandırılmış ve en güçlüünün kazanacağı biçimde örgütlenmiş bir davranışlar bütünü olarak tanımlanabilir. ”Düzen”, “disiplin”, “terbiye”, “namus-şeref” gibi ahlaki değerleri merkezine alan ve en temel tekniği her türden şiddet olan toplumsal ve siyasal ilişkiler biçimidir eril şiddet” (Sancar, 2013: 216).

Ataerkil toplumlarda erkeklerin kadınlara uyguladığı şiddete oldukça sık rastlanılmaktadır. Bu şiddet tek taraflı eril bir şiddettir. Her gün gazete ve televizyonda kadına şiddet haberleri paylaşılmaktadır. Özellikle kocasından, sevgilisinden, babasından yani en yakınlarından kadınlar şiddete maruz kalmaktadır. Genellikle gazeteler şiddetin fiziksel yönünü vurgulamaktadır. Fakat kadına yönelik şiddetin çeşitleri vardır.

Şiddet fiziksel, duygusal, ekonomik, cinsel ve aile içi şiddet olarak farklı şekillerde tanımlanmaktadır. Şiddet çeşitlerinden, fiziksel şiddet tokat atmak, yaralamak, dövmek gibi fiziksel olarak güçlü olan kimsenin (çoğunlukla erkeklerin) karşısındaki kişiyi sindirme, istediğini yaptırma/yaptırmama davranışıdır. Ekonomik şiddet, güçlü konumda olan kişinin karşısındaki kişiyi ekonomik olarak kısıtlaması, zorla çalıştırması, parasına el koyması gibi eylemlerden oluşur. Psikolojik şiddet karşı tarafı küçük düşürme, aşağılama, küfür etme gibi davranışları kapsamaktadır. Kadınların en sık karşılaştığı

şiddet türü psikolojik şiddettir. Cinsel şiddet ise kadına isteği dışında cinsel davranışlarda bulunmak, küçük yaşta evlenmeye zorlamak, laf atmak, fuhuşa zorlamak gibi davranışlardır (Suğur, 2009: 155-159). Şiddetin türü ne olursa olsun kadını son derece yıpratıcı bir davranıştır. Fiziksel veya cinsel şiddet gören kadın dolayısıyla psikolojik olarak da yıpranmaktadır. Bu şiddet biçimleri kadının özgüvenini yıkan ve mutsuz eden davranışlardır.

Eril şiddetin ortaya çıkmasına ve sıklıkla yaşanmasına etken olan birçok unsur vardır. Bu unsurlara kültürel nedenler, hukuk ve ekonomik alandaki kadınlara yönelik eşitsizlikler, devlet politikaları örnek gösterilebilir. Şiddetin ortaya çıkma sebeplerinden bir diğeri, Dursun' a göre (2010) eşitsiz güç ilişkileri ve medya kuruluşlarıdır. Medya kuruluşları içeriklerini hazırlarken toplumda güçlüden yana tavır sergilemekte, erk sahibiyle birbirini desteklemektedir. Bu ilişkilerden ise en çok ikincil durumda olan kişiler zarar görmektedir. Kadınlar cinsiyet ilişkilerinde ikincil konumdadır (Dursun, 2010: 21).

Günümüz toplumlarında yasama, yürütme ve yargıdan sonra 4. Güç olarak görülen medyanın birey ve toplum üzerinde önemli bir etkisi vardır. Kişiler dünyada, ülkesinde ve çevresinde olup biteni medya vasıtası ile takip etmektedir. Medya haber verme işlevinin yanı sıra toplumsal eşitsizlikler ile mücadele ve gerektiğinde iktidarı denetleme gücüne sahiptir. Yazılı basın bünyesindeki gazeteler uzun yıllar sürdürdüğü çizgisi ve okuyucu kitlesinin çokluğu, haberlerin kaynağının belli olmasından dolayı güvenilirliği ile toplumda önemli kitle iletişim araçlarındandır. Kaplan ve Akyol (2009: 231) gazeteyi "kullandığı dilleri aracılığıyla (simgesel ve imgesel) ürettiği enformasyonla, içeriği ve anlatı yapısıyla ideoloji (bilgi) üreten ve birey-egemen sistem, yöneten-yönetilen ilişkisini düzenleyen yapısal bir kültür kurumudur" şeklinde tanımlamıştır. Medyanın gündem belirleme, kitleleri etkileme ve yönlendirme gücünün büyüklüğü düşünüldüğünde her gün haberleştirilen kadın cinayetleri ve kadına şiddet haberlerinin yazılı basında ne şekilde sunulduğu büyük önem teşkil eder. Medyanın ekonomi politik yapısı ve belli bir ideolojiye sahip olduğu gerçeği göz önüne alındığında gazetelerin bu unsurlar doğrultusunda haberlerini şekillendirdikleri görülmektedir. Daha fazla satmak, reklam almak ve okunmak için sorumlu yayıncılık ilkesi ve etik değerler göz ardı edilip sansasyonel haberler yapılmaktadır.

Medya toplumsal cinsiyet rollerinin topluma yansıtılması ve benimsetilmesi noktasında oldukça etkilidir. Medyanın kadınlarla ilgili içeriklerini dikkat çekmek, izleyici arttırmak üzerine kuran bir yapısının olması ataerkilliğin toplumda devam etmesine sebep olmaktadır (Güdekli, 2016: 63). Medya ile toplumsal cinsiyet rolleri arasında şöyle bir döngü vardır. Toplumsal cinsiyet rolleri medyaya yansır, medya da aynı şekilde bu rolleri topluma geri yansıtır. Bu yüzden bireylerin kişiliklerinin ve rollerinin oluşmasında oldukça etkilidir (Şener vd., 2016: 166).

Kadınlara şiddet uygulayan Sancar'ın da (2013: 216) ifade ettiği gibi çoğunlukla erkeklerdir. Dolayısıyla medyada çoğunlukla kadınların erkekler tarafından şiddet

gördüğü ve öldürüldüğü haberleri yer almaktadırlar. Her gün Türkiye’de ve dünyada eşinden boşanmak istediği için ya da birlikte olduğu kişi tarafından kıskanıldığı için öldürülen ya da şiddet gören kadınların sayısı azımsanamayacak kadar fazladır. Medyanın şiddet olgusunu sıkça kullanmasının bir diğer sebebi izlenme oranları ve tirajlarını yüksek tutmaktır. Özellikle gazeteler kadına şiddet ve kadın cinayeti haberlerine sayfalarında sıkça yer vermektedir. Gazeteler ilgili haberleri oluştururken olayları ayrıntılarıyla anlatarak, bazı kelimelere vurgu yaparak ve çarpıcı başlıklar kullanarak haberleri magazinleştirmektedir. Durum böyle olunca zaten şiddet görmüş kadın bir kez de medya tarafından mağdur edilmektedir (Yaktıl Oğuz, 2010: 446).

Medya kadına şiddet ve cinayet haberlerini toplumsal bir sorun olmasından dolayı okuyucu ile paylaşmaktan sorumludur. Bu yüzden kadın cinayetleri medya tarafından insan hakkı ihlali olarak sunulmaktadır. Fakat kadın cinayet haberlerinin medyada sıkça yer verilmesinin ve ‘yine kadın cinayeti’, ‘yine cinayet’, ‘yine kadın’ gibi kelimelerle sunulması aslında yaşanan olayın sıklığına tepki çekilmek istenirken, medyanın şiddet, cinayet olgusunu meşrulaştırdığı ve bazı insanlara kötü örnek olduğu da bir varsayım, eleştiridir (Yegen, 2014: 19-20). Bu durumda gazeteler, kadın cinayetlerini ve kadına yönelik şiddeti sıradanlaştırmakta ve toplumun tepkisinin azalmasına sebep olmaktadır.

Cinsiyetçi dilin medyada sıklıkla kullanılmasının bir başka sebebi medya sektöründeki kadınların istihdam oranlarının düşük olmasıdır. Özellikle yönetici konumunda çoğunlukla erkekler vardır. Bunun sonucunda haber medyasında cinsiyetçi kodlar yeniden üretilir ve kadına şiddet sıradanlaştırılarak medyada yer almaya devam eder. Olması gereken ise kadın ya da erkek gazeteci cinsiyetinden bağımsız şekilde haberini yazmalı, cinsiyetçi kodları habere katmamalı, ataerkil söylemi devam ettirmemelidir. Bu şekilde ilgili haberlerde kadınlar mağdur olmayacak ve toplumsal cinsiyet eşitliği medyada sağlanmış olacaktır (Dursun, 2010: 29).

Araştırmanın Amacı ve Önemi

Çalışma Teun A. Van Dijk’ın Eleştirel Söylem Analizi yöntemine dayalı olarak farklı ideolojiye sahip Cumhuriyet, Hürriyet ve Akit gazetelerinin 14 Şubat 2015-14 Mart 2015 tarihleri arasında Özgecan Aslan cinayeti ve kadına yönelik şiddet içerikli haberler incelenecek ve haberlerdeki söylem farklılıkları ele alınacaktır. Farklı ideolojiye sahip üç gazetenin toplumsal bir olay olan Özgecan Aslan cinayeti ve o dönem (1 aylık süreçte) yayınlanan kadına şiddet haberlerindeki söylem farklılıklarını açığa çıkarmak ve gazetelerin kendi ideolojisine yakın siyasilerin sözlerinden destek alarak haberlerini ne şekilde oluşturduklarını tespit etmek amaçlanmaktadır. Araştırmanın bir diğer amacı ise gazetelerin ideolojilerinin farklı olmasının, kadına şiddet ve kadın cinayeti haberlerinin eril dil ile yazılmasında etkisinin olup olmadığına cevap aranacaktır.

Araştırmanın Özgecan Aslan cinayeti döneminde ve örnekleminde seçilmesinin sebebi öncelikle toplumu her yönden etkilemiş ve ülkede her kesimin dikkatini, tepkisini çekmiş

bir olay olmasıdır. Medyada uzun süre gündem yaratması, toplumsal duyarlılığın artması ve kadına şiddetin en çok konuşulduğu dönemlerden biri olması açısından önem arz etmektedir.

Araştırmanın Yöntemi

Çalışmada 14 Şubat 2015-14 Mart 2015 tarihleri arasında Cumhuriyet, Hürriyet ve Akit gazetelerindeki Özgecan Aslan cinayeti ile kadına şiddet haber metinleri Teun Van Dijk'in Eleştirel Söylem Analizi yöntemi ile ele alınacaktır. Çalışmada kullanılan gazetelere Milli Kütüphaneden ulaşılmıştır. Farklı ideolojilere sahip gazetelerin Özgecan Aslan cinayeti ve kadına şiddet haber metinlerindeki söylem benzerlikleri ve farklılıkları tespit edilmeye çalışılacaktır.

Her metnin içinde farklı fikirler, ideolojiler ve gizli anlamlar vardır. Van Dijk medya metinlerindeki örtük anlamların ortaya çıkarılması, verilmek istenilen mesajların anlaşılması, haberlerin yarattığı etkilerin incelenmesi için söylem çözümlemesi kullanmıştır. Eleştirel söylem çözümlemesi alanında yapılan çalışmalardan en önemlisi haber metinlerinin üzerinde olduğunu belirten Dijk (1988) özellikle haber metinleri ve bağlam arasındaki ilişkiyi ele almıştır. Dijk'e göre medya söylemi her kesimden insanlar için çok önemlidir. Aynı zamanda bilgi, tutum ve ideolojilerin esas kaynağıdır (Ergeç, 2010: 35-36). Milyonlarca insan, dünyada yaşanan birçok önemli olayı (örneğin savaşlar, anlaşmalar) medya aracılığıyla öğrenir. Bu insanların her biri basında ve televizyonda çıkan haber metinlerini farklı şekilde paylaşır, yorumlar. Haber söyleminin ne kadar güçlü bir etkisinin olduğu bu yüzden çok önemlidir. Toplumsal, siyasi, kültürel ve ekonomik iktidarın uygulama biçimini ve ideolojileri anlamak için haberin başlıkları, üslubu ve şemaları iyi şekilde incelenmelidir (Van Dijk, 1999). Ayrıca medyanın siyasi kişilerle kurduğu yakın ilişkiler haberin söylemine yansımaktadır. Medya iktidarın ya da siyasilerin yaptığı çalışmaları ve uygulamaları kamuoyu ile pozitif bir şekilde paylaştığında, toplumun büyük bir kısmının düşüncelerini olumlu yönde etkileyebilme gücüne sahiptir. Bu ilişkiler sonucunda medya ekonomik fayda sağlarken, iktidar ise yerini sağlamlaştırmaktadır (Bulunmaz, 2009: 339-341). Farklı siyasi ve maddi güçlerin olması, farklı ideolojideki gazetelere ve bu gazetelerde aynı haberlerin farklı şekillenmesine yol açmaktadır. Bu sebeple haber metinlerinde verilmek istenilen ideolojik fikir ve egemen söylemi açığa çıkarmak için söylem analizi yöntemine başvurulmuştur.

Haberler medyada çoğunlukla eril bir dil ile yazılmakta ve kadınlar belli stereotip kalıplar çerçevesinde sunulmaktadır. Bunun nedeni medya endüstrisine erkeklerin hâkim olması ve haberlerin erkek egemen bir anlayış ile yazılmasından kaynaklanmaktadır (Kabadayı, 2006: 113). Çalışmada farklı ideolojiye sahip gazetelerin kadına yönelik şiddet ve kadın cinayeti haberlerini oluştururken kullandığı cinsiyetçi dil söylem analizi yöntemiyle tespit edilecektir.

Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Çalışmanın evreni Türk yazılı basınında analize uygun olan tüm materyaller, örnek olay ise Özgecan Aslan cinayetidir. Çalışmada Özgecan Aslan cinayeti yanı sıra o dönem yazılı basında çıkan kadına şiddet ve kadın cinayetleri haberleri de analiz edilecektir. Özgecan Aslan ile ilgili haberler ölümünden üç gün sonra yazılı basında verilmeye başlandığı için gazeteler 14 Şubat 2015 tarihinden itibaren incelenmeye başlanmıştır. Çalışmanın sınırlılığı için 1 aylık süre belirlenmiş, 14 Mart 2015 tarihine kadar olan Hürriyet, Cumhuriyet ve Akit gazetelerindeki haber metinleri araştırmaya dâhil edilmiştir. Analize ilk 1 ayda çıkan haberlerinin dâhil edilmesinin sebebi, kadına şiddetin yazılı basında yoğun gündem oluşturduğu bir zaman dilimi olmasıdır. Gazetelerin farklı ideolojilerden seçilmesinin sebebi, farklı yayın politikalarının Özgecan Aslan ve kadına şiddet haberlerinin söylemsel benzerliklerini ve farklılıklarını incelemeyi amaçlamaktadır. Bu gazetelerden Hürriyet, liberal ve ortaya yakın bir çizgide (genel olarak objektif haberler yaptığı kabul edilen), Cumhuriyet ulusalcı ve Atatürkçü, Akit ise İslamcı muhafazakâr ve iktidar yanlısı bir ideolojide olduğu için tercih edilmiştir.

Bulgular ve Yorumlanması

Gazetelerin haber metinleri analiz edildiğinde, Cumhuriyet gazetesi Özgecan Aslan cinayeti ve kadına şiddet haberlerinde hükümeti sorumlu tutan söylemlerde bulunmuş ve bu konuda mevcut iktidarı eleştirmiştir. Hükümetin kadına şiddeti engelleyen politikalarının olmadığına, şiddet konusunda cezaların yetersiz kaldığına, kadına şiddet uygulayan kişilere verilen iyi hal indirimlerine dikkat çekerek hükümetten hesap soran söylemler kullanmıştır. “AKP süttten çıkmış ak kaşık” (Şekil 1), “Devlet erkekçe konuştu” (Şekil 2), “Erdoğan yine çattı: Feministler filan var ya...” (Şekil 15) iktidarı olumsuzlayan başlıklardan bazılarıdır. Cumhuriyet gazetesi Özgecan Aslan ve kadın cinayetleri haberlerinde hükümet kanadından olan cumhurbaşkanı, başbakan ve siyasilere demeçlerine haberlerinde yer vermiş fakat bu demeçler eleştirilmiş ve olumsuzlanmıştır. Özgecan Aslan cinayeti ile yeniden gündeme gelen idam cezasının uygulanması tartışmalarında gazete tarafını belli ederek, idamın caydırıcı bir ceza olmadığını dile getirerek ve yasalaşmasına karşı çıkmıştır. Kadına yönelik tacizi ve şiddeti protesto eden toplulukların haberlerini hükümet karşıtı bir dil kullanarak okuyucuya aktarmıştır.

Cumhuriyet gazetesinin 16 Şubat sayısınının 10. Sayfasına “Ne yüzle geldiniz” başlığı atılmış, bu başlıktaki sözler Özgecan Aslan’ın ailesine taziyeye gelen dönemin Aile Bakanı Ayşenur İslam’ı protesto eden kadınlar tarafından söylendiği iddia edilmiş ve gazete bu sözleri tırnak içine almadan vererek düşünceye katıldığını göstermek istemiştir. Kadınların saldırıya uğramasında iktidarın payı olduğu dile getirerek, bu konuda yeterli yaptırımları uygulamadıklarına değinilmiştir. Yine aynı sayfada yer alan bir başlıkta “İdam çözüm değil” ifadesi kullanılmıştır. Burada Ak Parti iktidarının kadın cinayetlerini yasalar ile korumadığı öne sürülmüş ve Türk Kadınlar Birliği Başkanı Sema Kendirci ve Kadın Dernekleri Federasyonu Başkanı Canan Güllü’nün görüşleri dile

getirilmiştir. Gazete görüşlerine yer verdiği kişilerin sözlerini desteklemiş ve idamı gündemine alan iktidar eleştirilerek, idamın kadın cinayetlerinin önüne geçebileceği düşüncesi olumsuzlanmıştır (Şekil 1).

17 Şubat tarihli sayıda ilk sayfada yer alan “Devlet ‘erkekçe’ konuştu” başlığı ile Cumhurbaşkanı Erdoğan eleştirilmiş ve iktidar karşıtı söylem sürdürülmüştür. Gazete Erdoğan’ın Özgecan Aslan için üzüntüsünü başka bir kadını eleştirerek dile getirdiğini iddia etmektedir. Haberde Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan ile dönemin Avrupa Birliği Bakanı Volkan Bozkır’ın fotoğrafları ve söylemleri yer almıştır. Gazete burada cumhurbaşkanı ve bir bakanın cinsiyetçi söylemler ürettiğine vurgu yaparak hükümeti eleştirmektedir (Şekil 2).

7 Mart tarihli sayının 11. sayfasında yer alan haberde, “AKP usulü 8 Mart töreni” adlı başlık atılmıştır. Haberde Soma Ak Parti kadın kollarının öncülüğünde 301 işçinin yaşamını kaybettiği kazanın 301. günü ile 8 Mart Dünya Kadınlar günü için ortak bir program düzenlemesine dikkat çekilmiş, asıl eleştirilen nokta ise şehit ailelerine bu program davetiyelerinin yanında Ak Parti Manisa aday adayının broşürlerinin de dağıtılmış olmasıdır. Yaşanılan bu durumu “301. gün fırsatçılığı” olarak nitelendiren gazete, Ak Parti iktidarını bu cümleler ile eleştirmiştir. Haberin inandırıcılığı arttırmak için fotoğraf olarak Soma Kadın Kolları Başkanı Sultan Çorba’nın Somalı vatandaşlara ve şehit yakınlarına gönderdiği davetiyeye yer verilmiştir (Şekil 3).

Muhafif bir gazete olma özelliğine taşıyan Cumhuriyet gazetesi kadına şiddeti ve kadın cinayetlerinin sebebini mevcut iktidar ve politikalarına bağlayarak, eril şiddetin ve kadın cinayetlerinin toplumsal bir sorun olduğunu dile getiren haberlere iktidarı eleştiren haberlerden daha az yer vermiştir. Muhafif bir gazete olarak sadece iktidarın değil toplumdaki bütün haksızlıkların karşısında olması ve bu sorunlara çözümler üretmesi gerekirken bazı haberler “AKP usulü 8 Mart töreni”(Şekil 3) örneğinde olduğu gibi sadece hükümeti eleştirmek için yapılmıştır. Gazetenin kadına şiddeti ve kadın cinayetlerini, toplumsal bir sorun olarak ele aldığı, kadınların isyanları ve isteklerini dile getirdiği haber başlıklarına örnekler ise, “Bu düzene lanet olsun” (Şekil 16), “Öfke Patladı” (Şekil 17), “İsyanın Kadınları” (Şekil 18) şeklindedir. Özgecan Aslan ve kadın cinayetlerini protesto eden toplulukların yer verildiği haberlerde fotoğraf olarak devletin bu cinayetlerden sorumlu olduğuna dair sözlerin yazılı olduğu pankartlar kullanılarak iktidar kanadı yine olumsuzlanmıştır.

Akit gazetesi Cumhuriyet gazetesinin aksine iktidar yanlısı bir tutum sergileyerek hükümetin kadına şiddet ve kadın cinayetleri konusunda yaptığı olumlu adımları sık sık haberleştirmiştir. Özgecan Aslan cinayeti ile ilgili yapılan haberlerin büyük bir kısmında idam cezasının gelmesi gerektiğini, kadına şiddetin bitmesi için tek çözümün idam olduğunun altını çizmiş, genelleyerek Türkiye’de herkesin idam cezasının gelmesini istediğini dile getirmiştir. “Vatandaş kısas istiyor” (Şekil 19), “Vekillerden idama tam destek”(Şekil 20), “78 Milyonluk Türkiye idamın geri gelmesini konuşuyor”(Şekil 5) başlıkları ile Akit gündemini idam cezasının gerekliliği etrafında belirleyerek, halkı bu

konuda düşünmeye sevk etmiştir. Gazete iktidar partisinin sözcülüğünü yaparak toplumun düşüncelerini ve tutumlarını yönlendirmeyi amaçlamıştır. Fakat toplum sadece iktidarın yönlendirmesiyle oluşturulan bir yapı değildir. Haberlerinde akredite kaynak olarak cumhurbaşkanı, başbakan ve Ak Parti'ye mensup siyasilerin demeçleri yer almıştır. Hükümetin Özgecan Aslan'ın ailesine destek olduğunun altı sık sık çizilmiştir. Bazı haber metinlerinde kadına şiddetin sorumlusu olarak muhalefet partisi olan CHP ve medya sorumlu tutulmakta ve olumsuzlamaktadır. Bu haberlere ait başlıklardan bazıları ise şunlardır ; ‘‘Bu canilik medya ve CHP'nin eseri’’ (Şekil 19), ‘‘Vahşeti medya tetikliyor’’ (Şekil 21).

Gazetenin 16 Şubat tarihli sayısında ilk sayfada ‘‘Kadına şiddete karşı seferberlik’’ ana başlığı altında dönemin başbakanı Ahmet Davutoğlu'nun Antalya'da yaptığı konuşmasındaki ifadelerine yer verilmiş, 9.sayfada devam eden haber metninin büyük bir kısmını da Davutoğlu'nun sözleri oluşturmuştur. Özgecan Aslan cinayetinden yola çıkılarak Ak Parti teşkilatlarının kadına yönelik şiddet konusunda ülkede seferberlik başlattığı vurgulanmıştır (Şekil 4).

17 Şubatta sürmanşetten verilen haberin üst başlığı ‘‘78 Milyonluk Türkiye idamın geri gelmesini konuşuyor’’ ifadelerini içerirken, haberin başlığı ise ‘‘Kısa hayat vardır’’ şeklindedir. Hem üst başlık hem başlık ile idamın geri gelmesi gerektiği halk tarafından destekleniyor algısı yaratılmak istenmiştir. Cumhuriyet gazetesinde yer alan bir haberde Özgecan'ın ailesinin idamı istemediği yönündeki ifadelerinin tersine Akit ailenin idamı istediğini haberinde belirtmektedir. ‘‘78 Milyonluk Türkiye’’ ifadesi ile sayısal bir bilgi verilerek abartmaya gidilmiştir. Çünkü başlıktan tüm Türkiye'nin idam cezasını istediği çıkarımı yapılmaktadır. İlk sayfada verilen ‘‘İdam geri gelsin’’ başlığının 10. Sayfadaki ayrıntısında siyasetçiler, ilahiyatçılar ve hukukçuların idam cezasını tartıştıkları ve yürürlüğe girmesini savunduklarını belirtmiştir (Şekil 5).

17 Şubatta 11. Sayfada yer alan iki haber dönemin CHP milletvekili Aylin Nazlıka ile ilgilidir. Akit ilk haberini ‘‘Danslı protesto rezilliğine tepki çığ gibi’’ başlığı ile vermiştir. Nazlıka'nın kadın cinayetlerine dur demek için dünyada bir milyar kadın ile birlikte dans etmesini ‘‘rezillik’’ olarak gösteren ve olumsuzlayan gazete, Nazlıka'nın dans ederken gülümsediği bir fotoğrafına dikkat çekerek sanki bu durumdan mutluymuş anlamı okuyucuya algılatılmak istenmiştir. Aynı sayfadaki diğer haberin başlığı Cumhuriyet gazetesi gibi Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın sözlerinin olduğu ‘‘Dans edeceğine Fatiha oku’’ sözleridir. Haberın üst başlığı ‘‘Cumhurbaşkanı Erdoğan, Özgecan'ın ölümünü dans ile protesto edenlere sert çıktı’’ ifadeleri haber metnini özetlemektedir. Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın ‘‘dans edeceğine Fatiha oku’’ sözlerini Cumhuriyet gazetesi tırnak içinde verirken, Akit gazetesi tırnak içinde vermeyerek bu ifadeye katıldığını göstermektedir. Cumhuriyet gazetesi ayrıca Nazlıka'nın neden dans ettiğine ilişkin yaptığı açıklamayı haberinde yer verirken Akit gazetesinde sadece Erdoğan'ın eleştirilerine yer verilmiştir (Şekil 6).

Akit gazetesi 9 Mart tarihli sayısında ilk sayfadan verdiği ‘Kürtajcı Hürriyet’e tepki’ başlığı ile Hürriyet gazetesinin 8 Mart günü ‘Kürtaj benim kararım’ başlıklı haberine tepki niteliğinde bir haber yapmıştır (Şekil 7). 8. Sayfada devam eden haberin ayrıntısında Hürriyet gazetesinin kürtajı meşrulaştırmaya çalıştığı iddia edilmektedir. Kürtajı olumsuzlayan, bir canlıyı öldürmek olarak nitelendiren Akit gazetesi, Hürriyet’in bu haberinin birçok tepki, eleştiri aldığını ifade ederek Hürriyet gazetesine ‘kürtajcı’ sıfatı vererek olumsuzlamıştır (Şekil 8).

Ayhan ve Kükrer Aydın’ın (2015: 75-88) hurriyet.com.tr ile haberler.com gazetelerinde 2015 Şubat ayı boyunca yayınlanan Özgecan Aslan cinayeti haberlerine yapılan okur yorumlarını analiz ettikleri çalışmada, okurların siyasi iktidarı ve hukuk sistemini eleştirerek ideolojik yorumlar yaptığı tespit edilmiştir. Okuyucuların kadın cinayetlerinde idam cezasını desteklediği ya da desteklemediği, haberlere yapılan yorumlar arasındadır. Burada geleneksel medyanın aksine internet gazeteciliğinde farklı ideolojiden okuyucular, haberlere yorum, eleştiri ve önerileriyle katılarak gazetelerin sahiplik yapısı yüzünden oluşan tek sesliliğin önüne geçilmektedir. Fakat yazılı basında bu mümkün değildir. Akit gazetesi tarafsızlık ilkesine uygun davranmayarak, haber metinlerinde hükümeti eleştiren söylemler, halkın kadına şiddeti protesto ettiği ve devleti sorumlu tuttuğu gösteriler, Türkiye’deki ceza yasalarının durumuna yer vermemiştir. Kadına şiddet toplumsal bir sorun olarak ele alınmamış, kişiselleştirilerek adli bir vaka olarak sunulmuştur. Gazetenin muhafazakâr ideolojisi doğrultusunda kadına şiddetin İslam dininde yeri olmadığı, manevi eğitime ağırlık verilmesi gerektiği gibi söylemler haberlerde yer almıştır.

Hürriyet Gazetesi Özgecan Aslan’ın öldürülmesi, kadına şiddeti ve kadın cinayetlerini toplumsal bir sorun olarak ele almış, bu sorunun olumsuz yanlısamaları üzerinde durmuş ve kadın haklarını savunan bir söylem benimseyerek haber metinlerini oluşturmuştur. Kadına yönelik şiddet ve kadın cinayeti haberlerinde Cumhuriyet ve Akit gazetelerinden farklı olarak hükümeti ya da muhalefeti doğrudan eleştiren, olumsuzlayan bir dil kullanmamış, gerektiğinde her iki kanadın görüşlerine de yer vermiştir. Bu yönüyle diğer iki gazeteden farklı olarak siyasi söylem katmadan haberlerini objektif bir şekilde okuyucuya sunmuştur. Akit gazetesinden farklı şekilde kadın cinayetlerine tepki olarak eylem yapan toplulukların haberlerini sık sık sayfalarına taşımıştır. Bu haber başlıklarından bazıları 15 Şubat’ın 5. Sayfasındaki ‘Yastayız isyandayız’ (Şekil 9), 22 Şubat 3. Sayfadaki ‘Özgecan için giydik, geldik’ (Şekil 10), 23 Şubat 3. Sayfada ‘Hepimiz Özge’yiz yakmakla bitmeyiz’ (Şekil 11), 9 Mart’ın 4. Sayfasında yer alan ‘İsyanın rengi mor’ (Şekil 12), ‘Özgecan İsyanı’ (Şekil 22), ‘Özgecan’dan sonra 17 can’ (Şekil 23) ve ‘Susma haykır, değişim yakındır’ (Şekil 24) ifadelerinden oluşmuştur. Bu haberlerde toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin devam etmesi, eril şiddetin son bulmaması ve cezaların yetersiz kalmasının eleştirisi yapılmıştır. Haberlerin fotoğraflarını grupların yaptığı eylemler, yürüyüşler oluşturmuştur.

Yargının kadın katillerine verdiği ceza indiriminin ve eril şiddetin olumsuzlandığı haberlerin başlıklarını ise ‘Kürtaj benim kararım’ (Şekil 13), ‘Böyle vahşete saygı

indirimi” (Şekil 25),”Kadın şiddete karşı yapayalnız” (Şekil 26) ifadeleri oluşturmaktadır. Hürriyet Gazetesi eleştirilerini Cumhuriyet gazetesi gibi direkt hükümetin politikalarını hedef göstererek değil üstü kapalı bir şekilde yapmıştır. Haber metinlerinde retorik unsur olarak öldürülen, şiddet gören kadınların sayılarına ve oranlarına yer veren gazete kadına şiddetin olumsuz yanına dikkat çekmiştir.

Hürriyet gazetesi “Kürtaj benim kararım” başlıklı haberini 8 Mart Dünya Kadınlar gününde manşetine taşımıştır. Bir araştırma yapılmış ve bu araştırmaya göre kadınların yüzde 68.4’ünün “benim bedenim benim kararım” mesajını verdiği haber içeriğinde belirtilmiştir. Bir zamanlar iktidarın gündeminde olan kürtajın yasaklanması, kürtaj sınırlılığı, eş rızası olmadan kürtajın yasak olacağı gibi tartışmaların yeniden gündem olması üzerine kadın erkek eşitliğini savunan Hürriyet gazetesi bu haberinde kadınların sesi olmuş, kendi kararlarının kendilerinin almalarının gerektiğine vurgu yapmıştır (Şekil 13). Akit gazetesinin 9 Mart 8. Sayfasında (Şekil 8) çok ağır dille eleştirdiği, Ak Parti’nin aile politikalarına karşı çıkmak olarak nitelendirdiği haberi budur. Hürriyetin bu haberinde açık bir şekilde siyasi söylem bulunmamaktadır.

Ataerkil sistemi ve eril şiddeti olumsuzlayan, kadın haklarına değinen gazete toplumdaki cinsiyet eşitsizliğine dikkat çekerek kadına şiddet konusunda farklı meslek gruplarıyla, sivil toplum kuruluşlarıyla görüşerek sayfalarında toplumu bilinçlendirici haberlere yer vermiştir. Fakat buna rağmen Hürriyet gazetesi bazı kadına şiddet haberlerini Cumhuriyet ve Akit gazetelerine göre daha fazla haberde sansasyonel bir dil kullanarak oluşturmuş, çarpıcı başlıklar, olayın duygusal yönünü ortaya çıkaran haber metinleri ile kadınlar mağdur ve kurban şeklinde gösterilmiştir. “Yastıklı cinayet”(Şekil 27), “Ankara’da, başına poşet geçirdiği kadını, ağzına tüp hortumu bağlayıp hem boğup hem zehirleyerek öldüren...”(Şekil 28), “Kocasının öldürüp parçalarını çöp konteynerine attığı Kübra Kart’ın komşularının dehşet anına tanık olmalarına rağmen...” (Şekil 27) haberlerinde kullanılan üsluptan anlaşılacağı üzere kadınlar bir de medya tarafından zarar görmektedir. Bu dil ile yazılan haberlerde amaç eril şiddete dikkat çekmek veya kamu yararını gözetmek değildir. Aksine kadın cinayetleri normalleştirilmekte ve magazin unsuru haline getirilmektedir. Berktaş’ın da (1997: 95) ifade ettiği gibi medyadaki haberler veya siyasilerin söylemleri kadınların cinselliği ön plana çıkartılarak oluşturulduğunda erkek egemen cinsiyet düzeni pekiştirilmekte, kadınlar bedensel bir imgeye dönüştürülmektedir. Medyanın ataerkil bir yapısının olduğunu, haberlerini de eril bir dil kullanarak oluşturduğunu söylemek mümkündür.

Hürriyet gazetesi diğer iki gazeteye oranla, farklı siyasi kanatların görüşlerine sayfalarında daha fazla yer vermiştir. 16 Şubat tarihli sayıda 15. Sayfadan verdiği “Seçimde ilk sıra kadınlara” başlıklı haberin ara başlıkları CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu’nun ifadelerinden alıntılanan “Yalnız değilsiniz” ve “Özgecan’ın hatırasına” sözleridir. Hürriyet gazetesi çoğunlukla siyasilerin sözlerini “dedi” gibi yüklemelerle okuyucuya sunarak tarafsızlığını göstermektedir. Bu haberde de yorum yapmaktan kaçınmış ve metninde Kılıçdaroğlu’nun demeçlerine yer verilmiştir (Şekil 14).

Kelime Seçimleri

Kelime seçimleri haber çözümlemesinin en önemli kısımlarından biridir. Çünkü metinlerde kullanılan kelimeler muhabir ve gazetenin ideolojik söylemini yansıtmaktadır. Kullanılan kelimeler ile anlam değişerek haber bambaşka bir şekilde okuyucuya sunulabilir. Aynı olayı farklı kelimeler ile anlatmaları ve tanımlamaları gazetelerin örnek olaydaki farklarını ortaya çıkarmaktadır. Cumhuriyet, Akit ve Hürriyet gazetelerinin kelime seçimleri incelendiğinde ortak olarak kadın cinayetleri, kadına şiddet, erkek şiddeti kelimeleri kullanılmış ve olumsuzlanmıştır.

Akit gazetesi, Özgecan Aslan ve kadına şiddet haberlerine yönelik ifadelerinde, ‘‘ıdam, kısas, caydırıcı’’ kelimelerinin üzerinde sıkça durmuştur. İdam cezasının gelmesi gerektiğini farklı haberlerde sıklıkla kullanarak halka empoze etmek istemiştir. Hükümetin kadına şiddet konusunda çalışmalarını dile getirmek için ‘‘seferberlik, kadınlara müjde, yeni eylem planı’’ kelimeleri kullanmış, kadına şiddeti önlemek için iktidarın söylemini kendi söylemine çevirmiştir. Medyanın kadına şiddeti ‘‘körükliyor, tetikliyor, zihinlere kazıyor’’ gibi kelimeler ile kadına şiddet üzerinde olumsuz etkisinin olduğu ifade edilmiştir.

Hürriyet gazetesi Özgecan Aslan’ın ölümünün ardından toplumun isyan ettiğini ve bazı toplulukların yürüyüşler düzenlediğini sıkça haberleştirmiştir. Metinlerde kullanılan ‘‘isyandayız, protesto etti, ayağa kalktı, on binlerce kişi, sokaklara döküldü, sloganlar atıldı, eylem’’ gibi kelimeler ile büyük toplulukların kadına şiddete isyan ettiği vurgulanmış ve slogan atmak kelimesiyle de protestoların sert bir şekilde yapıldığı yazılmıştır. Haberlerde herhangi siyasi söylem kullanmadan halkın, kadınların, erkeklerin eylemleri yaptığı belirtilmiş, genel bir ifadeyle toplumun kadına şiddet ve cinayetlere tepkili olduğu anlatılmak istenmiştir. Gazete bu tarz haberlerde ‘‘katledildi, vahşet, kurban, dehşet’’ gibi kelimeler kullanarak okunurluluğunu arttırmak istemiştir. Hürriyet’in mahkemelerin kadına şiddet olaylarında verdiği indirim kararlarını eleştirdiği haberlerinde kullandığı kelimeler ise ‘‘saygı indirimi, indirim olmasın, iyi hal indirimi’’ şeklinde nitelendirilmiş ve olumsuzlanmıştır. İdam cezası için bir haber metinde ‘‘devlet terörü’’ ifadesi kullanılmıştır.

Cumhuriyet gazetesinde, Özgecan Aslan ve kadın cinayetlerinin sorumluluğu devlete yüklenmiş, bu suçlara verilen cezaların yetersiz bulunması ve indirimlerin yapılmasına ‘‘erkek egemen adalet, erkek egemen sistemin erkek yargısı, faili belli devlet, tahrik indirimi, indirim oyunu’’ gibi kelimeler ile ifade edilmiştir. Polis bir haberde ‘‘erkek egemen sistemin küçük minyatürü’’ şeklinde lanse edilmiş ve olumsuzlanmıştır. Cumhuriyet Gazetesi de Hürriyet gazetesi gibi kadına şiddete tepki için toplulukların yaptığı eylemleri haberlerine taşımış, ‘‘hesap soruyorlar, öfke patladı, tabutumuz sırtımızda, yürüyün erkekler, mecliste eylem’’ gibi ifadeler kullanmıştır. Ak parti hükümetini ise ‘‘Akp usulü 8 Mart, Akp süttten çıkmış ak kaşık, devlet erkekçe konuştu’’ gibi kelimeler ile eleştirmiştir.

Sonuç ve Öneriler

Bu çalışmada Özgecan Aslan cinayeti ve kadına şiddet haberlerinin Türk yazılı basınındaki yansımaları incelenmiştir. Farklı yayın politikalarına sahip Cumhuriyet, Akit ve Hürriyet gazetelerinin 14 Şubat 2015-14 Mart 2015 tarihlerine ait ilgili haber metinleri değerlendirmeye alınmış, Teun Van Dijk'in eleştirel söylem çözümlemesi yöntemi kullanılarak analiz edilmiştir. Özgecan Aslan cinayeti ve incelenen diğer kadına şiddet haberlerinde ana olay aynı olmasına rağmen gazeteler söylemleri, kullandığı kelimeler ile haberleri farklı anlamlandırdığı sonuçlar arasındadır. İncelenen haber metinlerinde gazetelerin ideolojilerine yakın siyasi kişilerin söylemleriyle haberlerini şekillendirdikleri, farklı görüşe sahip kişilerin sözlerini olumsuzladıkları ya da yer vermedikleri sonucu medyanın siyaset ile yakın ilişkisi olduğu düşüncesi ile örtüşmektedir.

Çalışma kapsamında analiz edilen Cumhuriyet, Hürriyet ve Akit gazetelerinin Özgecan Aslan ve kadına şiddet haberlerini kendi ideolojileri ve gündem olmasını istediği konular çerçevesinde oluşturdukları araştırmanın bir diğer sonucudur. Kadınların şiddet görmesi, kadın cinayetlerinin sebepleri, bu konudaki politikalar ve çözüm önerileri gazeteler tarafından farklı şekillerde ele alınmış ve haberleştirilmiştir. Araştırmanın problemi oluşturan farklı ideolojilere sahip gazetelerin haberlerini farklı bir söylemle yorumladıkları varsayımının doğruluğu ortaya çıkmaktadır.

İncelenen haber metinlerinde kadınlar ideolojik olarak farklı şekilde gösterilse bile kullanılan dil ve cinsiyet kalıpları açısından benzer rollerde temsil edilmektedir. Eril dilin belirgin bir biçimde kullandığı kadına şiddet haberlerinde kadınlar kurban, mağdur, savunmasız bir şekilde gösterilerek eril değerlerin pekiştirilmesine olanak sağlamaktadır. Yazılı basında kadın cinayetleri en ince ayrıntısına kadar anlatılmakta, şiddete maruz kalan kadınların fotoğrafları verilerek olay magazinleştirilmektedir. İncelenen üç gazete ekseninde Türk yazılı basınında ataerkil bir yayıncılık anlayışının devam ettiği varsayımını destekler niteliktedir.

Sonuç olarak kadın erkek eşitliğinin toplumda tam anlamıyla sağlanması için erkekler kadınlar ile birlikte hareket etmeli, devlet gerekli uygulamaları ile bu eşitliği desteklemelidir. Kadınlar eğitim almalı, iş hayatında erkekler ile eşit şartlara, eşit ücrete sahip olmalıdır. Erken yaşta kız çocukları evlendirilmemeli, evlilik kadının kararı olmalıdır. Devlet kadına şiddeti caydırıcı cezalar ile önlenmeli, şiddet gören kadınların haklarını korumalıdır. Kitle iletişim araçları yayınlarında cinsiyetçi ifadeler yer vermemeli, ataerkil kalıplar üretecek söylemlerden kaçınılmalıdır. Toplumsal cinsiyet eşitliği yasaları, toplumsal hayatta da uygulanmalıdır. Yasa pratiğe geçmediği sürece tam bir eşitlikten söz edilemez.

Kaynakça

Adak, S. (2016). Siyaset ve Toplumsal Cinsiyet. F. Saygılıgil (hzl.). Toplumsal Cinsiyet Tartışmaları, s. 18-24, Dipnot, Ankara.

Ayhan, A., Kükrer Aydın, Ö. (2015). İnternet Gazetelerindeki Okur Yorumlarına Yönelik Bir Analiz (Özgecan Aslan Cinayeti Örneği). Global Media Journal TR Edition, 6 (11): 75- 89.

Bayhan, V. (2013). Beden Sosyolojisi ve Toplumsal Cinsiyet. Doğu Batı, s. 147-164.

Berktaş, F. (1997). Tanımlanması Serbest Bir Nesne: Kadın. N. Arat (drl.). Kadınların Gündemi (s. 89-97). Say Yayınları.İstanbul

Bora, A. (2012). Toplumsal Cinsiyete Dayalı Ayrımcılık. K. Çayır, M. Ayan Ceyhan (drl.). Ayrımcılık Çok Boyutlu Yaklaşımlar (s. 175-187). İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.

Bulunmaz, B. (2009). Medya ve Siyaset Etkileşiminin Karşılıklı Boyutları. N. Tan Akbulut, C. Bilgili (drl.). Kitle İletişimi ve Toplumsalın Üretimi (s. 331-347). Beta Yayıncılık,İstanbul.

Connell, R. W. (2016). Toplumsal Cinsiyet ve İktidar (2 b.). (çev. C. Soydemir) Ayrıntı Yayınları, İstanbul.

Çakır, S. (1991). Siyasal Yaşama Katılım Mücadelesinde Türk Kadını. N. Arat (drl.). Kadınlar ve Siyasal Yaşam Eşit Hak Eşit Katılım (s. 131-142). Cem Yayınevi, İstanbul.

Çetin Özkan, Z. (2016). Geleneksel Türk Sinemasında Erkeğin Değişen Simgesi. H. Kuruoğlu (drl.). Erkek Kimliğinin Değişemeyen Halleri (s. 121-135). Nobel Yaşam, İstanbul.

Çoban, B. (2009). Medya,Kamuoyu, İdeoloji. C. Bilgili, N. Tan Akbulut (drl.). Kitle İletişimi ve Toplumsalın Üretimi (s. 137-162). Beta Yayınevi, İstanbul.

Dursun, Ç. (2010). Kadına Yönelik Şiddet Karşısında Haber Etiği. Fe Dergisi, s. 19-29.

Ergeç, N. E. (2010). Medya ve Söylem. Pegem Akademi, Ankara.

Güdekli, A. (2016). Küresel Erkek(lik) ve Medya. Literatürk Academia, Konya.

Güldü, Ö., Ersoy Kart, M. (2009). Toplumsal Cinsiyet Roller ve Siyasal Tutumlar: Sosyal Psikolojik Bir Değerlendirme. Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, s. 97-117.

- Hartmann, H. (2008). Marksizmle Feminizmin Mutsuz Evliliği. G. A. Savran, N.T Demiryontan (drl.). Kadının Görünmeyen Emeği (s. 157-198). Yordam Kitap, İstanbul.
- Kabadayı, L. (2006). Kadınlar ve Medya: Türk Kadın Muhabirlerinin Profili, Haber Anlayışı ve Haber Metinlerinde Kadınları Tanımlayışı. D. İmançer (drl.) Medya ve Kadın (s. 103-119) E Babil Yayınları, Ankara.
- Kaplan, N., Akyol, Ş. (2009). Bilgi Üreten Bir Kültür ve İletişim Formu Olarak Gazetecilikte Meslek Etiği: Mesleğe Aday Öğrencilerin Gazeteciliğe Bakış Açılarının Değerlendirilmesine Yönelik Bir Araştırma. N. Tan Akbulut, C. Bilgili (drl.). Kitle İletişimi ve Toplumsalın Üretimi (s. 231-253). Beta Yayıncılık, İstanbul
- Population Reports. (1999). Ending Violence Against Woman. Issues in World Health.
- Sancar, S. (2013). Erkeklik: İmkansız İktidar (3 b.). Metis, İstanbul.
- Suğur, S. (2009). Kadına Yönelik Şiddetin Boyutları. G. Y. Oğuz (ed.). Toplumsal Yaşamda Kadın (s. 149-165). Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Şener, G., Çavuşoğlu, Ç., İrklı, H. İ. (2016). Medya ve Toplumsal Cinsiyet. F. Saygılıgil (hızl.). Toplumsal Cinsiyet Tartışmaları (s. 166-183). Dipnot, Ankara.
- Tekeli, Ş. (1991). Kadınların Siyasetten Dışlanmışlıklarınının 55 Yıllık Öyküsü. N. Arat (drl.). Kadınlar ve Siyasal Yaşam Eşit Hak-Eşit Katılım (s. 115-128). Cem Yayınevi, İstanbul.
- Toksöz, G. (2011). Kalkınmada Kadın Emeği. Varlık Yayınları, İstanbul.
- Van Dijk, T. A. (1999). Söylemin Yapıları ve İktidarın Yapıları. M. Küçük (drl.). Medya İktidar İdeoloji (s. 331-377). Ark Yayınları, Ankara.
- Yaktıl Oğuz, G. (2010). Erkek Egemen Toplumda Gücün Kanıtı: Kadına Yönelik Şiddet ve Medyadaki Görünümleri. Ö. Özer (ed.). Medyada Şiddet Kültürü (s. 433-450), Literatürk, İstanbul
- Yegen, C. (2014). İnternet Haberciliğinde Kadın Cinayeti Haberlerinin Sunumu: Posta Gazetesi Örneği. The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication (TOJDAC), s. 15-28.

ŞEKİLLER

ŞEKİL 1-CUMHURİYET GAZETESİ 16 ŞUBAT 2015 SAYISI 10. SAYFA

ŞEKİL 2-CUMHURİYET GAZETESİ 17 ŞUBAT 2015 SAYISI

ŞEKİL 3- CUMHURİYET GAZETESİ 7 MART 2015 SAYISI 11. SAYFA

ŞEKİL 4- AKİT GAZETESİ 16 ŞUBAT 2015 SAYISI

ŞEKİL 5- AKİT GAZETESİ 17 ŞUBAT 2015 SAYISI

ŞEKİL 6- AKİT GAZETESİ 17 ŞUBAT 2015 SAYISI 11. SAYFA

ŞEKİL 7- AKİT GAZETESİ 9 MART 2015 SAYISI

ŞEKİL 8- AKİT GAZETESİ 9 MART 2015 SAYISI 8. SAYFA

ŞEKİL 9- HÜRRİYET GAZETESİ 15 ŞUBAT 2015 SAYISI 5. SAYFA

ŞEKİL 10- HÜRRİYET GAZETESİ 22 ŞUBAT 2015 SAYISI 3. SAYFA

ŞEKİL 11- HÜRRİYET GAZETESİ 23 ŞUBAT 2015 SAYISI 3. SAYFA

ŞEKİL 12- HÜRRİYET GAZETESİ 9 MART 2015 SAYISI 4. SAYFA

ŞEKİL 13- HÜRRİYET GAZETESİ 8 MART 2015 SAYISI

ŞEKİL 14- HÜRRİYET GAZETESİ 16 ŞUBAT 2015 SAYISI 15. SAYFA

ŞEKİL 15-CUMHURİYET GAZETESİ 18 ŞUBAT 2015 SAYISI

ŞEKİL 16- CUMHURİYET GAZETESİ 5 MART 2015 SAYISI

ŞEKİL 17-CUMHURİYET GAZETESİ 16 ŞUBAT 2015 SAYISI

ŞEKİL 18- CUMHURİYET GAZETESİ 8 MART 2015 SAYISI 16. VE 17. SAYFALAR

ŞEKİL 19- AKİT GAZETESİ 18 ŞUBAT 2015 SAYISI 12. SAYFA

ŞEKİL 20- AKİT GAZETESİ 17 ŞUBAT 2015 SAYISI 8. SAYFA

ŞEKİL 21- AKİT GAZETESİ 18 ŞUBAT 2015 SAYISI

ŞEKİL 22- HÜRRİYET GAZETESİ 15 ŞUBAT 2015 SAYISI

ŞEKİL 23- HÜRRİYET GAZETESİ 8 MART 2015 SAYISI 6. SAYFA

ŞEKİL 24- HÜRRİYET GAZETESİ 22 ŞUBAT 2015 SAYISI 8. SAYFA

ŞEKİL 25- HÜRRİYET GAZETESİ 18 ŞUBAT 2015

ŞEKİL 26- HÜRRİYET GAZETESİ 27 ŞUBAT 2015 SAYISI 5. SAYFA

ŞEKİL 27- HÜRRİYET GAZETESİ 21 ŞUBAT 2015 SAYISI 8. SAYFA

ŞEKİL 28- HÜRRİYET GAZETESİ 18 ŞUBAT 2015 SAYISI 3. SAYFA

